

Sygn. akt V ACa 16/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 kwietnia 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku V Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Mariusz Wicki

Sędziowie: Hanna Rucińska

Rafał Terlecki

po rozpoznaniu w dniu 19 kwietnia 2021 roku w Gdańsku

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa K. S., J. B. (1), J. B. (2), M. B., T. B.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w S.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Bydgoszczy

z dnia 18 sierpnia 2020 r. sygn. akt I C 446/19

I. oddala apelację:

II. zasądza od pozwanego:

- na rzecz powoda K. S. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;

- na rzecz powódki T. B. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;

- na rzecz powoda J. B. (1) kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;

- na rzecz powoda J. B. (2) kwotę 675 (sześćset siedemdziesiąt pięć) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;

- na rzecz powoda M. B. kwotę 675 (sześćset siedemdziesiąt pięć) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym

SSA Rafał Terlecki SSA Mariusz Wicki SSA Hanna Rucińska

Na oryginale właściwe podpisy.

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym przeciwko (...) S.A. powodowie K. S., T. B., J. B. (1), J. B. (2) i M. B. wnieśli o zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów:

- K. S. kwoty 252.154,50 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 10 listopada 2018 r. do dnia zapłaty,
- T. B. kwoty 90.646,50 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 10 listopada 2018 r. do dnia zapłaty,
- J. B. (1) kwoty 90.646,50 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 10 listopada 2018 r. do dnia zapłaty,
- J. B. (2) kwoty 29.684 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 10 listopada 2018 r. do dnia zapłaty,
- M. B. kwoty 29.684 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 10 listopada 2018 r. do dnia zapłaty.

Nadto powodowie wnieśli o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W **odpowiedzi na pozew** (...) S.A. wniosło o oddalenie powództwa w całości i o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z dnia 18 sierpnia 2020 r., wydanym w sprawie I C 446/19, Sąd Okręgowy w Bydgoszczy:

1. zasądził od pozwanego (...) S.A. w S. na rzecz małoletniego powoda K. S. kwotę 162.154,50 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 10 listopada 2018 r. do dnia zapłaty.
2. zasądził od pozwanego (...) S.A. w S. na rzecz małoletniego powoda K. S. kwotę 3028,76 zł z tytułu zwrotu kosztów procesu.
3. w pozostałej części powództwo K. S. oddalił.
4. zasądził od pozwanego (...) S.A. w S. na rzecz powódki T. B. kwotę 45.646,50 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 10 listopada 2018 r. do dnia zapłaty.
5. w pozostałej części powództwo T. B. oddalił.
6. Zniósł wzajemnie między powódką T. B. a pozwanym koszty procesu.
7. zasądził od pozwanego (...) S.A. w S. na rzecz powoda J. B. (1) kwotę 45.646,50 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 10 listopada 2018 r. do dnia zapłaty.
8. w pozostałej części powództwo J. B. (1) oddalił.
9. zniósł wzajemnie między powodem J. B. (1) a pozwanym koszty procesu.
10. zasądził od pozwanego (...) S.A. w S. na rzecz powoda J. B. (2) kwotę 14.684 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 10 listopada 2018 r. do dnia zapłaty.
11. w pozostałej części powództwo J. B. (2) oddalił.
12. zniósł wzajemnie między powodem J. B. (2) a pozwanym koszty procesu.
13. zasądził od pozwanego (...) S.A. w S. na rzecz powoda M. B. kwotę 14.684 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 10 listopada 2018 r. do dnia zapłaty.

14. w pozostałej części powództwo M. B. oddalił.
15. zniósł wzajemnie między powodem M. B. a pozwanym koszty procesu.
16. nakazał pobrać od pozwanego zasądził od pozwanego (...) S.A. w S. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Okręgowego w Bydgoszczy kwotę 14.148 zł z tytułu zwrotu części kosztów sądowych.
17. pozostałą częścią kosztów sądowych, od uiszczenia których powodowie byli zwolnieni, obciążył Skarb Państwa.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu(...) ok. godziny 02:00 w miejscowości B., kierujący samochodem marki F. (...) o nr rej. (...) (...) jadąc prostym odcinkiem drogi stracił panowanie nad kierowanym pojazdem, zjechał na lewe pobocze, a następnie czołowo uderzył w drzewo. W wyniku wypadku kierujący samochodem i pasażerka (...) ponieśli śmierć na miejscu. Pozostałe osoby siedzące na tylnej kanapie pojazdu doznały obrażeń ciała powyżej 7 dni. Wszyscy uczestnicy zdarzenia znajdowali się pod wpływem alkoholu oraz pod wpływem środków odurzających w postaci amfetaminy. Jedyne (...) była tylko pod wpływem alkoholu.

Powodowie za pośrednictwem kancelarii radców prawnych zgłosili pozwanemu roszczenia z tytułu zadośćuczynienia i odszkodowania po śmierci (...). W piśmie zgłoszeniowym, powodowie domagali się przyznania dla K. S. kwoty 200.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia, 200.000,00 zł tytułem odszkodowania za pogorszenie się sytuacji życiowej po śmierci matki oraz 500,00 zł miesięcznie renty wyrównawczej płatnej miesięcznie do dnia piątego każdego miesiąca począwszy od października 2018 r. do rąk T. B., matki zastępczej małoletniego. Dla T. i J. B. (1) domagano się przyznania po 150.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia oraz zwrotu kosztów pogrzebu. Dla braci zmarłej A. B. J. i M. B. żądano kwoty po 100.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia.

Sprawca zdarzenia z 27 maja 2018 r. posiadał samochód osobowy ubezpieczony w pozwanym Towarzystwie Ubezpieczeniowym w zakresie OC posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody związane z ruchem tych pojazdów. W związku z tym ubezpieczyciel przyjął na siebie odpowiedzialność za przedmiotową szkodę. Jednocześnie pozwany ustalił, że zmarła (...) przyczyniła się w 50% do powstania szkody i w takim stopniu przyznane powodom świadczenia zostały pomniejszone.

Powodowi- K. S. pozwany przyznał 55.691,00 zł, w tym 37.691,00 tytułem zadośćuczynienia i 18.000,00 zł odszkodowania. Po uwzględnieniu 50% przyczynienia się powód faktycznie otrzymał 27.845,50 zł.

Powódce- T. B. pozwany przyznał 28.707,00 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Po uwzględnieniu 50% przyczynienia się powódka faktycznie otrzymała 14 353,50 zł. Nadto, pozwany przyznał T. B. odszkodowanie w wysokości 8.076,00 zł, które miało zrekompensować wydatki związane z pogrzebem córki. Ta kwota również została pomniejszona o 50% (powódka otrzymała 4.038,00 zł).

Powodowi - J. B. (1) pozwany przyznał 28.707,00 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Po uwzględnieniu 50% przyczynienia się powód faktycznie otrzymał 14.353,50 zł.

Powodowi - M. B. pozwany przyznał 10.632 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Po uwzględnieniu 50% przyczynienia się powód faktycznie otrzymał 5.316,00 zł.

Powodowi- J. B. (2) pozwany przyznał 10.632,00 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Po uwzględnieniu 50% przyczynienia się powód faktycznie otrzymał 5.316,00 zł.

Od decyzji pozwanego o przyznaniu odszkodowania i zadośćuczynienia, powodowie złożyli w dniu 20 listopada 2018 r. odwołanie. W ich ocenie przyjęcie przyczynienia się (...) na poziomie 50 % jest zbyt wysokie. Uważają, że powinno ono wynosić 30 %. Powodowie nie zgadzali się również z wysokością przyznanych kwot, oceniając je za nieadekwatne i zaniżone. W odpowiedzi na odwołanie, pozwany nie znalazł podstaw do zmiany swojego wcześniejszego stanowiska.

Zmarła w wypadku komunikacyjnym (...) była córką T. i J. B. (1), siostrą M. i J. B. (2) oraz matką małoletniego K. S. (powodów w tut. procesie). W chwili śmierci A. miała 25 lat.

(...), gdy jej syn ukończył pierwszy rok życia, zakończyła swój związek z R. S.- ojcem K.. Po rozstaniu A. wraz z synem mieszkali cały czas u powodów: T. i J. B. (1). Do dnia wypadku ojciec małoletniego powoda nie utrzymywał z synem, ani była partnerką kontaktu. W ciągu dwóch lat widział syna dwa razy- na rozprawie alimentacyjnej oraz na pogrzebie swojej matki. Był on również zobowiązany do płacenia alimentów zasądzonych przez Sąd Rejonowy w Bydgoszczy w wysokości 450 zł. Ojciec K. nie płacił regularnie ani w pełnej wysokości zasądzonych alimentów. Należnych K. kwot powodowie nie mogą również odzyskać z funduszu alimentacyjnego, ponieważ ojciec K. płaci nieregularnie na rzecz syna. Na krótki czas przed wypadkiem (...) wystąpiła do Sądu o całkowite pozbawienie władzy rodzicielskiej ojca dziecka. Do dnia wypadku (...) wraz z synem K. mieszkali u jej partnera - S. C.. Wynajmowali wspólnie mieszkanie. Partner (...) był w dniu wypadku kierowcą samochodu i również poniósł śmierć.

Postanowieniem z dnia 12 lipca 2018 r. Sąd Rejonowy w Bydgoszczy orzekł o umieszczeniu małoletniego K. S. w rodzinie zastępczej małżonków T. i J. B. (1) z jednoczesnym ograniczeniem władzy rodzicielskiej ojca R. S..

Przed narodzinami K., A. B. pracowała w firmie (...), w której jest również zatrudniona powódka T. B.. W tamtym okresie córka powódki zarabiała 2000 zł netto. Po narodzinach dziecka (...), będąc na urlopie wychowawczym, planowała powrót do firmy. We wskazanym wyżej zakładzie pracy jest możliwość pracowania w trybie nadgodzinowym, co pozwala na zwiększenie zarobków. W trakcie urlopu (...) dorabiała wykonując dorywcze prace takie jak: obsługa wesel, chrzcin, przyjęć, praca przy zbiorach truskawek oraz wykonywanie usług fryzjerskich (z zawodu była fryzjerką). Zarobione w ten sposób pieniądze (1.000,00 – 1.500,00 zł) mogła przeznaczyć dla siebie i syna. Oprócz powyższego, korzystała z pomocy finansowej swoich rodziców. We wrześniu 2018 r. powód K. S. miał pójść do przedszkola, a to umożliwiłoby jego matce powrót do stałej pracy.

Powód K. S. pozostawał pod opieką swojej matki, z którą był silnie emocjonalnie związany. Po śmierci mamy, K. był przytłoczony sytuacją i pytał gdzie jest mama i kiedy wróci. Na tak zadane pytanie powodowie odpowiadali, że mama jest w niebie i nie wróci. Z uwagi na swój wiek- 3 lat, K. nie rozumiał co się dzieje. Był smutny. Silnie odczuwał brak matki, szczególnie podczas uroczystości w przedszkolu, na których byli obecni rodzice innych dzieci, a do niego przychodzili dziadkowie. Obecnie K. rozumie, że jego mama nie wróci. Nie sprawia problemów wychowawczych. Jest radosnym dzieckiem.

Obecnie małoletni K. otrzymuje świadczenie 500+ oraz dodatek 694,00 zł wypłacany przez (...) Centrum Pomocy (...) w B. (1) z tytułu pozostawania w rodzinie zastępczej. Na rzecz chłopca, orzeczono również alimenty od ojca w wysokości 450,00 zł miesięcznie. Mimo sądowego obowiązku finansowego uczestniczenia w wychowaniu syna, R. S. nie wykonuje go w pełni. Kwoty, jakie miesięcznie przeznaczają na utrzymanie syna wynoszą od 200,00 do 400,00 zł. Bywają również miesiące, w których małoletni powód nie otrzymuje żadnych pieniędzy od ojca. Po wypadku R. S. zaczął się bardziej interesować synem ale ich więzi nie są tak silne jak małoletni powód miał ze swoją mamą.

W dniu, w którym wydarzył się wypadek, K. pozostawał pod opieką swoich dziadków. Matka chłopca miała go odebrać w niedzielę. O śmierci córki i siostry rodzina dowiedziała się telefonicznie. T. B. najsilniej przeżyła stratę dziecka. Po powrocie syna i męża do domu, powódka potrzebowała pomocy medycznej. Miała bardzo wysokie ciśnienie krwi. Zabrano ją do szpitala i podano leki, w tym uspokajające. Powódka dwukrotnie korzystała z pomocy psychologa. Do dnia pogrzebu T. B. wspomagała się farmakologicznie. Nowa sytuacja i potrzeba opieki nad małoletnim K. motywowała ją do normalnego życia. W tamtym okresie koniecznym okazało się uregulowanie sytuacji prawnej dotyczącej opieki nad synem A.. Powodowie obawiali się, że jego ojciec może go im odebrać. R. S. pozostawał w związku partnerskim z J. K., która ma troje własnych dzieci, wobec których ma ograniczoną władzę rodzicielską. Powodowie obawiali się, że środowisko ojca K. nie jest dla wnuka odpowiednie i w związku z tym chcieli zatrzymać go przy sobie.

Po śmierci A. B. i ustanowieniu T. i J. B. (1) rodziną zastępczą dla małoletniego K., ich życie zmieniło się. Trzeba było je przeorganizować pod kątem nowych obowiązków. T. B. zarabia 2.600,00 zł netto miesięcznie, a jej mąż – 2.500,00

zł netto. Przed śmiercią córki, J. B. (1) pracował w delegacji i za granicą co pozwalało mu osiągać dochód w wysokości 5.000,00 zł. Rodzina przed śmiercią A. spędzała wspólnie czas jeżdżąc m.in. na wycieczki (w tym nad morze), jeździli rowerami a także organizowali cotygodniowe, niedzielne spotkania. Obecnie T. i J. B. (1) są zmuszeni rezygnować ze swoich planów, w tym z rozwoju karier zawodowych. Mimo, że przed śmiercią A., dziadkowie chętnie zajmowali się K., to obecny stały obowiązek sprawowania nad nim opieki istotnie zmienił ich dotychczasowe życie. Pojawiły się nowe zadania, a dodatkowym stresem dla powodów jest stały nadzór opieki społecznej nad wychowywaniem wnuka.

Powodowie J. i M. są braćmi zmarłej (...). Szczególnie silna więź łączyła siostrę z J. B. (2). Jest on osobą głuchoniemą, a A. pomagała mu w wielu codziennych sprawach w tym urzędowych. Była jego łącznikiem ze światem zewnętrznym. J. z uwagi na swoją niepełnosprawność mieszkał wspólnie z rodzicami i siostrą. Powód, przed i po śmierci A. korzystał z pomocy lekarzy w poradni zdrowia psychicznego i przyjmuje na stałe leki, które mają poprawić jego nastrój i go wyciszyć. Leczenie to, nie jest jednak związane ze śmiercią siostry. Powód mocno przeżył śmierć siostry. A. "była jego ustami i uszami". Obecnie powód jest zdany tylko na swoją mamę i tatę, którzy pracują i nie zawsze mają dla niego czas. Z uwagi na to, że J. B. (2) nie może sam podróżować, jego wizyty u lekarza trzeba niekiedy przełożyć na inny termin. Po śmierci siostry przestał on również jeździć rowerem i chodzić na grzyby (te aktywności wykonywał dotychczas wspólnie z siostrą). W ciągu tygodnia powód odwiedza wraz z mamą i K. grób A.. J. B. (2) bardzo kochał swoją siostrę za uśmiech i dobre serce. Tęskni również za wspólnym spędzaniem z nią czasu na wakacjach nad morzem i przy wspólnym niedzielnym obiedzie. J. B. (2) ma bardzo dobry kontakt z K., który w sposób ograniczony posługuje się językiem migowym. Przed śmiercią A. rodzeństwo widywało się kilka razy w tygodniu. J. B. (2) przyjął wiadomość o śmierci siostry ze smutkiem i żalem, które towarzyszą mu do dziś.

M. B.- brat A., mieszka w miejscowości oddalonej o 30 km od domu rodzinnego. Rodziców odwiedza co tydzień. Z zawodu jest kierowcą tira. Powód ten nie leczył się farmakologicznie po śmierci siostry. Nie korzystał ze specjalistycznego leczenia. Miał dobre relacje z siostrą. Dzwonili do siebie, pomagali w różnych sprawach. (...) była matką chrzestną jego dziecka. Powód odwiedza grób siostry raz w tygodniu.

Na kanwie powyższych ustaleń faktycznych, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że powództwo zasługiwało na uwzględnienie w części.

Sąd Okręgowy zważył, że spór w niniejszej sprawie dotyczył zakresu przyczynienia się (...) do powstania szkody oraz wysokości wypłaconych przez pozwanego świadczeń odszkodowawczych. Bezspornym było natomiast to, że pozwany przyjął odpowiedzialność za skutki zdarzenia z dnia 27 maja 2018 r. na podstawie umowy ubezpieczenia.

Dalej Sąd Okręgowy wskazał, że odpowiedzialność pozwanego ubezpieczającego pojazd sprawcy wypadku, w którym zginęła (...) nie była przez niego kwestionowana. W rozpoznawanej sprawie, współuczestnicy sporu: K. S., T. i J. małżonkowie B., M. i J. rodzeństwo B. domagali się zasądzenie przez Sąd dodatkowych kwot zadośćuczynienia ponad już wypłacone przez pozwanego. Małoletni powód żądał ponadto odszkodowania za znaczne pogorszenie swojej sytuacji życiowej.

Odnosząc się do ratio legis art. 446 § 3 k.c., Sąd Okręgowy zważył, że K. S. był synem (...). Wychowywał się bez ojca, który nie płacił regularnie i w pełnej wysokości alimentów. Powód najmocniej odczuł stratę mamy, ponieważ był z nią bardzo mocno emocjonalnie związany. W kontekście należnego powodowi odszkodowania z tytułu znacznego pogorszenia sytuacji życiowej, Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności przeanalizował jego sytuację ekonomiczną po śmierci mamy. Sąd podzielił stanowisko powódki T. B., zgodnie z którym gdyby żyła matka K., mogłaby ona zarabiać ok. 4.000,00 zł miesięcznie w tym 3.000,00 zł ze stałej pracy a 1.000,00 zł z pracy dorywczej. Powódka pracowała w firmie, w której przed narodzinami K. zatrudniona była również (...). Z tych względów Sąd Okręgowy przyjął, że zna ona dobrze sytuację pracowniczą i finansową przedsiębiorstwa, w którym była zatrudniona. Ponadto wskazał Sąd, że (...) była osobą pracovitą, o czym świadczy fakt, że po narodzinach syna podejmowała różne sezonowe prace, z których osiągała średni dochód w wysokości ok. 1.000,00 zł. Oprócz spodziewanego dochodu ze stałej pracy, (...) otrzymywała na rzecz syna K. świadczenie 500 +. i 450 zł alimentów. Podsumowując, Sąd Okręgowy wskazał, że gdyby żyła (...) osiągałaby dochód w wysokości ok. 5.000,00 zł. Sąd przyjął, że pół tej kwoty (2.500,00 zł) mogłoby być przeznaczone

na zapewnienie potrzeb materialnych K. S.. Obecnie, powód otrzymuje świadczenie 500 +, świadczenie z tytułu bycia wychowywanym w rodzinie zastępczej w wysokości 694 zł oraz 450 zł alimentów. Łącznie 1644 zł, a to stanowi blisko 1000 zł mniej niż, gdyby żyła jego mama.

Sąd Okręgowy miał przy tym na względzie, że oprócz utraty wsparcia materialnego od swojej mamy, K. odczuł bardzo dotkliwie jej brak na poziomie psycho-emocjonalnym. Był on bowiem wychowywany wyłącznie przez A. B.. Jego ojciec nie wykazywał nim zainteresowania i nie uczestniczył w jego życiu. Czynnikiem wpływającym na znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej K. był również fakt, że w dniu wypadku miał on zaledwie 3 lata. W tak młodym wieku, dziecko szczególnie potrzebuje bliskości rodziców, ich wsparcia i miłości. K. przed wypadkiem funkcjonował w niepełnej rodzinie, a jego mama starała się wypełnić pustkę spowodowaną brakiem ojca. Z tych względów strata najbliższej osoby była dla małoletniego powoda tym bardziej dotkliwa i bolesna. Jego już nie łatwa od początku sytuacja rodzinna, znacząco się pogorszyła. Mimo, że dziadkowie jako rodzina zastępcza K. bardzo go kochają, nie są w stanie w pełni zastąpić relacji, które miał ze swoją mamą. Świadomość K. związana ze stratą mamy jest inna niż u pozostałych powodów. W swoim dziecięcym pojmowaniu życia i śmierci czuje on pustkę i odczuwa tęsknotę. Ma świadomość, że nie zobaczy już nigdy swojej mamy, a dzięki opiece i trosce najbliższej rodziny pielęgnuje jej pamięć m.in. odwiedzając jej grób.

Ustalając kwotę odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej K., Sąd Okręgowy podzielił stanowisko powodów, że na utrzymanie małoletniego (...) przeznaczalaby średnio 1.000,00 zł miesięcznie, albowiem różnica finansowa pomiędzy tym, co K. otrzymałby wychowując się przy mamie, czyli 2.500,00 zł a tym co obecnie otrzymuje powód: 1.644,00 zł (500+, 450,00 zł; 694,00 zł) wynosi w przybliżeniu 1.000,00 zł. Tę kwotę Sąd Okręgowy pomnożył przez 15 lat (powód w dniu wypadku miał 3 lata) do momentu osiągnięcia przez K. pełnoletności. Sąd Okręgowy przyjął, że odszkodowanie dla K. S. powinno stanowić łącznie kwotę w wysokości 180.000,00 zł.

Przy ustalaniu wysokości odszkodowania Sąd Okręgowy uwzględnił fakt przyczynienia się zmarłego do wyrządzenia szkody, wskazując przy tym, że roszczenie z art. 446 § 3 k.c. jest ściśle związane z osobą zmarłego i dlatego jego przyczynienie się do powstania szkody nie może pozostać bez wpływu na wysokość tych roszczeń, a skoro przyczynienie się poszkodowanego do powstania szkody może stanowić – stosownie do art. 362 k.c. – podstawę do obniżenia odszkodowania należnego bezpośrednio poszkodowanemu, to tym bardziej jest to uzasadnione wobec osób jedynie pośrednio poszkodowanych, którym ustawa przyznaje prawo dochodzenia określonych roszczeń odszkodowawczych.

Sąd Okręgowy przyjął, że (...) przyczyniła się do szkody powodów na poziomie 50%. Nie budziło wątpliwości Sądu Okręgowego, że (...) miała świadomość, że kierujący pojazdem - (...) znajdował się pod wpływem alkoholu. W chwili badania, na zawartość alkoholu we krwi, u jej partnera wykazano 1,92 promila. Zdaniem Sądu była to wartość, za pomocą której można bez trudu ustalić, że dana osoba jest pod wpływem alkoholu i jej świadomość jest znacznie ograniczona. U S. C. w jego organizmie stwierdzono również zawartość amfetaminy w stężeniu 143 ng/ml. Sąd Okręgowy uznał, że o ile (...) mogła nie mieć świadomości, że jej partner był pod wpływem środków odurzających, to jej wiedza o spożywaniu przez niego alkoholu była niewątpliwa. Mając powyższe na względzie, Sąd Okręgowy, przyznając powodom poszczególne kwoty zadośćuczynienia i odszkodowania pomniejszył je o 50 %.

Z tych względów, zdaniem Sądu Okręgowego, wskazaną kwotę odszkodowania zasądzoną na rzecz K. S. tj. 180.000,00 zł należało zmniejszyć o połowę (90.000,00 zł), a następnie odjąć od niej wypłacone przez pozwanego odszkodowanie w wysokości 9.000,00 zł. W Konsekwencji, orzeczona kwota odszkodowania dla K. S. stanowi 81.000,00 zł.

Dokonując uprzednio wykładni art. 446 § 4 k.c. w kontekście formułowanego przez powodów żądania zapłaty przez pozwanego zadośćuczynienia za krzywdę, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że wypłacone powodom kwoty przez pozwanego są zdecydowanie zaniżone.

Mimo, że ubezpieczyciel słusznie przyjął wartość procentowego przyczynienia (...) do szkody powodów (50%), to przeprowadzona kalkulacja, na podstawie której dokonano obliczenia i wypłaty poszczególnych odszkodowań nie zasługiwała na akceptację Sądu. Z tych względów Sąd Okręgowy rozważył, jakie kwoty - przy uwzględnieniu już

wypłaconych przez pozwanego świadczeń - będą stanowiły możliwie najpełniejszą rekompensatę krzywdy związanej ze śmiercią A. B. córki, siostry i matki powodów.

W ocenie Sądu Okręgowego powód K. S. wykazał zasadność roszczenia o zadośćuczynienie. Ustalając jego wysokość, Sąd miał na uwadze fakt nagłej utraty przez powoda mamy oraz rodzaj więzi, jakie go z nią łączyły. Niewątpliwym dla Sądu było, że K. S. stratę mamy odczuł bardzo dotkliwie, albowiem był jej najbliższym członkiem rodziny. W jego życiu wystąpiła trwała pustka, która nigdy nie zostanie w pełni wypełniona. Mimo, że po wypadku z dnia 27 maja 2018r. ojciec powoda częściej się nim interesuje i poświęca mu swój czas, to ich relacje nie są tak silne jak z A. B.. K. obecnie ma pięć lat, i ma świadomość, że jego mama nie żyje. Nie ulegało wątpliwości Sądu, że krzywda wywołana śmiercią rodzica jest jedną z najbardziej dotkliwych z uwagi na rodzaj i siłę więzów rodzinnych oraz rolę pełnioną w rodzinie. W wyniku śmierci matki, powód został nie tylko pozbawiony opieki, pomocy, wsparcia, ale również możliwości budowania relacji emocjonalnych w okresie dzieciństwa i dorastania oraz w dorosłym życiu, wsparcia psychicznego przy podejmowaniu ważnych wyborów życiowych, zawodowych czy akceptacji i dumy z dokonanych osiągnięć. Sąd zważył, że takiej matczynej miłości nie jest w stanie zastąpić żadna inna osoba. Po śmierci (...) ciężar odpowiedzialności za opiekę i wychowanie spoczął na dziadkach - T. i J. B. (1). Niezależnie od ich starań i szczerych chęci, K. nie zazna już życia w pełnej typowej rodzinie, która dałaby mu szanse na harmonijny rozwój i równowagę emocjonalną. Poczucie straty i żalu po utracie mamy zawsze wywoływać będzie ujemne przeżycia i nawracające poczucie krzywdy. W ocenie Sądu Okręgowego, niewątpliwie strata ta utrudni również powodowi start w dorosłe życie. Sąd nie wykluczył przy tym pojawienia się trwałych trudności adaptacyjnych, związanych z konsekwencjami straty i braku matki.

W ocenie Sądu Okręgowego i w oparciu o poczynione ustalenia, kwota stanowiąca rekompensatę za doznaną krzywdę dla małoletniego K. to 200.000,00 zł, którą następnie należało zmniejszyć o 50% przyczynienia się i o 18.845,50 zł, wypłacone przez pozwanego. Podsumowując, od pozwanego zasądzono na rzecz K. S. dalszą kwotę 81.154,50 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę po śmierci mamy. Zdaniem Sądu Okręgowego, przyznana z tego tytułu suma pieniężna powinna wynagrodzić doznane przez K. cierpienia fizyczne i psychiczne oraz utratę radości życia, ułatwić przezwyciężenie ujemnych przeżyć, przywrócić przynajmniej częściowo, równowagę, która została zachwiana na skutek wypadku.

Wobec rodziców zmarłej (...) - T. i J. B. (1) Sąd Okręgowy uznał za adekwatne zadośćuczynienie kwotę 120.000,00 zł. Przyjmując 50% przyczynienia ich córki oraz przyznane im przez pozwanego po 14.353,50 zł, ostateczne zadośćuczynienie dla T. B. wyniosło 45.646,50 zł i dla J. B. (1) również 45.646,50 zł. Tym samym, w ocenie Sądu Okręgowego powodowie wykazali swoje roszczenie, jednak dochodzona nim kwota - po 150.000,00 zł (bez uwzględnienia 30 % przyczynienia się) dla każdego z nich w ocenie Sądu była zbyt wysoka. Nie ulegało wątpliwości Sądu Okręgowego, że oboje rodziców po śmierci ich córki odczuwają stratę i smutek. Ich sytuacja rodzinna uległa zmianie z uwagi, że stali się rodziną zastępczą dla małoletniego powoda. Zważywszy na nowe obowiązki, powodowie nie mogli pozwolić sobie na pełne przeżycie żałoby. T. B. musiała przeorganizować swoje życie, w tym zawodowe. Nie mogła pracować w różnych wymiarach czasowych (jak do dnia wypadku), ani pracować w trybie nadgodzinowym - który umożliwiał jej osiągnięcie dodatkowego zarobku. Powódka zaprowadza wnuka do przedszkola i również go z niego odbiera. Z uwagi na ten obowiązek, może ona pracować wyłącznie od godzin rannych do popołudniowych. J. B. (1) również musiał zmienić swój tryb pracy. Musiał zrezygnować z pracy za granicą, co obniżyło jego zarobki. Ciężar nowych obowiązków związanych z wychowaniem K. jest dodatkowym, obok opieki nad niepełnosprawnym synem J., utrudnieniem dla powodów. Mimo, że żaden z nich nie potrzebował specjalistycznej opieki psychologa lub psychiatry, ich cierpienie i poczucie straty było dla Sądu niewątpliwe. Ich córka (...) większość swojego życia mieszkała wspólnie z nimi. Pomagała im w codziennych obowiązkach, wspierała i opiekowała się rodzicami w czasie choroby. T. i J. B. (1) musieli zrezygnować ze swoich planów i dotychczasowego trybu życia. Ich sytuacja ekonomiczna z uwagi na ograniczone możliwości zarobkowe i nowe wydatki uległa pogorszeniu. Otrzymywane przez nich świadczenia (z tytułu bycia rodziną zastępczą, 500 + i alimenty) przeznaczone są na utrzymanie i wychowanie małoletniego K.. Z tych względów zasądzone w punktach 4. i 7. zaskarżonego wyroku kwoty były w ocenie Sądu Okręgowego odpowiednie i spełniają funkcję rekompensaty za doznaną krzywdę.

Rozważając wysokość należnego braciom (...) zadośćuczynienia, Sąd Okręgowy wziął pod uwagę okoliczności mające wpływ na rozmiar doznanej przez nich krzywdy w związku ze śmiercią siostry takie jak: ich wzajemne relacje, wieki, rolę siostry w życiu braci, częstotliwość spotkań i ich charakter, a także skutki jej nagłej śmierci w życiu każdego z braci. J. B. (2) łączyły z siostrą bardzo silne więzi. Mieszkali wspólnie w domu rodzinnym, co pogłębiło ich wzajemną rodzinną bliskość. J. z uwagi na swoją niepełnosprawność, potrzebował wsparcia A., które od niej otrzymywał. Była jego oczami i uszami. Pomagała mu w wielu sprawach życia codziennego i spędzała z nim wspólnie czas. Obecnie J. B. (2) może liczyć na pomoc tylko swoich rodziców, którzy z uwagi na nowe obowiązki nie zawsze mają dla niego czas. Również M. B., pomimo, że nie mieszkał we wspólnym gospodarstwie z siostrą, łączyła więź emocjonalna. Jej strata była dla niego utratą powierniczki, kompana wycieczek i matki chrzestnej jego dziecka. Rodzeństwo spotykało się co tydzień w weekend (czasem częściej) na wspólnym obiedzie, który był stałym punktem w pielęgnowaniu wzajemnych więzi rodzinnych.

Mając powyższe na uwadze, za adekwatne zadośćuczynieni dla braci zmarłej (...) - J. i M. B., Sąd Okręgowy uznał kwoty po 40.000,00 zł, a po odliczeniu odszkodowania wcześniej wypłaconego przez pozwanego (po 5.316,00 zł dla każdego z braci) oraz uwzględnieniu 50 % przyczynienia, ostateczna zasądzona wyrokiem kwota wynosi dla każdego z braci po 14.684,00 zł. Zdaniem Sądu, powyższe kwoty przedstawiają ekonomicznie odczuwalną wartość, co zrekompensuje powodom doznaną przez nich ogromną krzywdę. Tak przyznanego zadośćuczynienia nie można było zdaniem Sądu Okręgowego uznać za wygórowane, prowadzące do nieuzasadnionego wzbogacenia w majątku powodów. Mniejsza kwota nie złagodziłaby ich ogromnego cierpienia psychicznego wywołanego śmiercią siostry, nie pomogłaby im dostosować się do diametralnie zmienionej sytuacji życiowej. Naruszenie prawa do życia w rodzinie stanowi dalece większą dolegliwość psychiczną dla członka rodziny zmarłego niż w przypadku innych dóbr, a jej skutki rozciągają się na całe życie osób bliskich.

W oparciu o analizę akt szkody, Sąd Okręgowy zważył, że ubezpieczycielowi były znane wszystkie okoliczności zdarzenia, pozwalające na ustalenie wysokości należnych powodom świadczenia. Biorąc pod uwagę wpływ czasu, który nastąpił od dnia śmierci (...) do dnia zgłoszenia roszczenia o zadośćuczynienie, za uzasadniony Sąd Okręgowy uznał wniosek, że krzywda doznana przez powodów w rozmiarze odpowiadającym zasądzonym zadośćuczynieniom istniała już w momencie zgłoszenia szkody pozwanemu zakładowi ubezpieczeń. Z tego względu, zdaniem Sądu Okręgowego, brak było podstaw do przyjęcia, że odsetki za opóźnienie w zapłacie tej kwoty należą się dopiero od dnia wyrokowania, gdyż pozwany popadł w opóźnieniu już po upływie 30 - dniowego terminu do spełnienia świadczenia przewidzianego art. 817 § 1 k.c. W związku z powyższym, Sąd Okręgowy uznał żądanie zasądzenia odsetek od zadośćuczynienia za okres od daty wskazanej w pozwie, to jest 10 listopada 2018 r.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo w części. O kosztach procesu, jak w punktach 2., 6., 9., 12. i 15. Zaskarżonego wyroku Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. w zw. z art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz na podstawie § 2 pkt 6, 5 i 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych z dnia 3 stycznia 2018 r.

Małoletni powód K. S. wygrał proces w 64% natomiast pozwany w 36%. Poniesione przez małoletniego powoda koszty wyniosły 10.817 zł, na którą składa się wynagrodzenie i koszt ustanowienia pełnomocnika procesowego. Koszty pozwanego wyniosły również 10.817 zł. W związku z tym Sąd zasądził od pozwanego na rzecz małoletniego powoda K. S. kwotę 3028,76 zł ($10,817 \times 64\% = 6922,88$; $10,817 \times 36\% = 3894,12$; $6922,88 - 3894,12 = 3028,76$). Pozostali powodowie wygrali proces w około 50% w związku z tym poniesione przez nich koszty procesu i koszty procesu poniesione przez pozwanego zostały wzajemnie zniesione.

Wszyscy powodowie zostali w całości zwolnieni od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych. O zwrocie części kosztów sądowych, jak punkcie 16. zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Opłaty od pozwu zostały ustalone dla każdego z powodów w kwotach: 12.608,00 zł (K. S.), 4.533,00 zł (T. B.), 4.533,00 zł (J. B. (1)), 1.485,00 zł (J. B. (2)) i 1.485,00 zł (M. B.). Przy uwzględnieniu zwolnienia powodów z kosztów sądowych w całości oraz ich procentowego wygrania procesu, Sąd Okręgowy zważył, że pozwany jest zobowiązany zwrócić Skarbowi Państwa - Sądowi Okręgowemu w Bydgoszczy część nieuiszczonych

kosztów sądowych w wysokości 14.148,00 zł. (opłata od pozwu K. S. 12.608 x 64% = 8069,12 zł, opłata od pozwu T. B. 4533 x 51% = 2.311,83 zł, opłata od pozwu J. B. (1) 4.533,00 x 51% = 2311,83 zł, opłata od pozwu M. B. 1.485,00 x 49% = 727,65 zł, opłata od pozwu J. B. (2) 1.485,00 x 49% = 727,65 zł.

Apelację (k. 218 – 227) od powyższego wyroku wywiódł pozwany i zaskarżając wyrok w części, w zakresie:

- pkt. 1. w części, w jakiej Sąd I instancji zasądził na rzecz powoda K. S. kwotę 40.000,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 10 listopada 2018 r. do dnia zapłaty;
- pkt. 4. w części, w jakiej Sąd I instancji zasądził na rzecz powódki T. B. kwotę 20.000,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 10 listopada 2018 r. do dnia zapłaty;
- pkt. 7. w części, w jakiej Sąd I instancji zasądził na rzecz powoda J. B. (1) kwotę 20.000,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 10 listopada 2018 r. do dnia zapłaty;
- pkt. 10. w części, w jakiej Sąd I instancji zasądził na rzecz powoda J. B. (2) kwotę 5.000,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 10 listopada 2018 r. do dnia zapłaty;
- pkt. 13. w części, w jakiej Sąd I instancji zasądził na rzecz powoda M. B. kwotę 5.000,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 10 listopada 2018 r. do dnia zapłaty;
- pkt. 16. w całości;

zarzucił mu naruszenie:

1. **art. 233 § 1 k.p.c.** poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zebranego w sprawie i przyjęcie, że więź łącząca powoda K. S. ze zmarłą A. B. i krzywda jakiej doznał w związku z jej śmiercią, uzasadniają określenie należnego powodowi zadośćuczynienia w kwocie 200.000,00 zł, co w konsekwencji spowodowało zasądzenie zadośćuczynienia w zawyżonej wysokości i naruszenie prawa materialnego, tj. **art. 446 § 4 k.c.**;
2. **art. 233 § 1 k.p.c.** poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zebranego w sprawie i przyjęcie, że więź łącząca powódkę T. B. ze zmarłą A. B. i krzywda jakiej doznał w związku z jej śmiercią, uzasadniają określenie należnego powódce zadośćuczynienia w kwocie 120.000,00 zł, co w konsekwencji spowodowało zasądzenie zadośćuczynienia w zawyżonej wysokości i naruszenie prawa materialnego, tj. **art. 446 § 4 k.c.**;
3. **art. 233 § 1 k.p.c.** poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zebranego w sprawie i przyjęcie, że więź łącząca powoda J. B. (1) ze zmarłą A. B. i krzywda jakiej doznał w związku z jej śmiercią, uzasadniają określenie należnego powodowi zadośćuczynienia w kwocie 120.000,00 zł, co w konsekwencji spowodowało zasądzenie zadośćuczynienia w zawyżonej wysokości i naruszenie prawa materialnego, tj. **art. 446 § 4 k.c.**;
4. **art. 233 § 1 k.p.c.** poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zebranego w sprawie i przyjęcie, że więź łącząca powoda J. B. (2) ze zmarłą A. B. i krzywda jakiej doznał w związku z jej śmiercią, uzasadniają określenie należnego powodowi zadośćuczynienia w kwocie 40.000,00 zł, co w konsekwencji spowodowało zasądzenie zadośćuczynienia w zawyżonej wysokości i naruszenie prawa materialnego, tj. **art. 446 § 4 k.c.**;
5. **art. 233 § 1 k.p.c.** poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zebranego w sprawie i przyjęcie, że więź łącząca powoda M. B. ze zmarłą A. B. i krzywda jakiej doznał w związku z jej śmiercią, uzasadniają określenie należnego powodowi zadośćuczynienia w kwocie 40.000,00 zł, co w konsekwencji spowodowało zasądzenie zadośćuczynienia w zawyżonej wysokości i naruszenie prawa materialnego, tj. **art. 446 § 4 k.c.**;
6. **art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c.** poprzez oddalenie wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego z dziedziny psychologii, podczas gdy zdaniem pozwanego w sprawie koniecznym było przedstawienie obiektywnego stanowiska przez biegłego sądowego z tej dziedziny, w zakresie wiadomości specjalnych i ocena rozmiarów krzywdy doświadczonej przez powodów w związku ze śmiercią (...), więzi łączącej powodów ze

zmarłą, skutków zdarzenia szkodowego w sferze psychicznej powodów, konsekwencji na przyszłość jakie zdarzenie szkodowe wywołało, co w konsekwencji spowodowało niepełne i nieobiektywne ustalenie stanu faktycznego w tym zakresie, bowiem opartego jedynie na subiektywnych zeznaniach samych powodów;

7. **art. 446 § 4 k.c.** poprzez uznanie, iż w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy łączna kwota 200.000,00 zł, przed stosownym pomniejszeniem z racji przyczynienia oraz uprzednich wypłat, dla małoletniego powoda K. S. tytułem zadośćuczynienia jest „odpowiednia” w rozumieniu tego przepisu, a przede wszystkim, iż jest utrzymana w rozsądnych granicach, odpowiadająca aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa oraz adekwatna do sytuacji zdrowotnej i życiowej powoda, a także poprzez nieprawidłową ocenę okoliczności i czynników wpływających na ustalenie wysokości należnego zadośćuczynienia, w szczególności takich jak: wiek powoda, wzajemne relacje między poszkodowanym a zmarłą matką, brak następstw w sferze psychicznej po śmierci, brak potrzeby podjęcia przez powoda leczenia, co w konsekwencji spowodowało przyznanie zadośćuczynienia w rażąco wygórowanej wysokości;

8. **art. 446 § 4 k.c.** poprzez uznanie, iż w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy łączna kwota po 120.000,00 zł, przed stosownym pomniejszeniem z racji przyczynienia oraz uprzednich wypłat, dla rodziców zmarłej T. i J. B. (1) tytułem zadośćuczynienia jest „odpowiednia” w rozumieniu tego przepisu, a przede wszystkim, iż jest utrzymana w rozsądnych granicach, odpowiadająca aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa oraz adekwatna do sytuacji zdrowotnej i życiowej powodów, a także poprzez nieprawidłową ocenę okoliczności i czynników wpływających na ustalenie wysokości należnego zadośćuczynienia, w szczególności takich jak: wzajemne relacje między poszkodowanymi a zmarłą, brak następstw w sferze psychicznej po śmierci córki, brak potrzeby podjęcia przez powodów leczenia, co w konsekwencji spowodowało przyznanie zadośćuczynienia w rażąco wygórowanej wysokości;

9. **art. 446 § 4 k.c.** poprzez uznanie, iż w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy łączna kwota 40.000,00 zł, przed stosownym pomniejszeniem z racji przyczynienia oraz uprzednich wypłat, dla powoda J. B. (2) tytułem zadośćuczynienia jest „odpowiednia” w rozumieniu tego przepisu, a przede wszystkim, iż jest utrzymana w rozsądnych granicach, odpowiadająca aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa oraz adekwatna do sytuacji zdrowotnej i życiowej powoda, a także poprzez nieprawidłową ocenę okoliczności i czynników wpływających na ustalenie wysokości należnego zadośćuczynienia, w szczególności takich jak: wzajemne relacje między poszkodowanym a zmarłą, brak następstw w sferze psychicznej po śmierci siostry, brak potrzeby podjęcia przez powoda leczenia psychiatrycznego, zarówno bezpośrednio po śmierci siostry, co w konsekwencji spowodowało przyznanie zadośćuczynienia w rażąco wygórowanej wysokości;

10. **art. 446 § 4 k.c.** poprzez uznanie, iż w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy łączna kwota 40.000,00 zł, przed stosownym pomniejszeniem z racji przyczynienia oraz uprzednich wypłat, dla powoda M. B. tytułem zadośćuczynienia jest „odpowiednia” w rozumieniu tego przepisu, a przede wszystkim, iż jest utrzymana w rozsądnych granicach, odpowiadająca aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa oraz adekwatna do sytuacji zdrowotnej i życiowej powoda, a także poprzez nieprawidłową ocenę okoliczności i czynników wpływających na ustalenie wysokości należnego zadośćuczynienia, w szczególności takich jak: wzajemne relacje między poszkodowanym a zmarłą, brak następstw w sferze psychicznej po śmierci siostry, brak potrzeby podjęcia przez powoda leczenia psychiatrycznego, zarówno bezpośrednio po śmierci siostry jak i aktualnie oraz fakt niezamieszkiwania we wspólnym gospodarstwie domowym, co w konsekwencji spowodowało przyznanie zadośćuczynienia w rażąco wygórowanej wysokości;

Wskazując na powyższe zarzuty, skarżący wniósł o zmianę wyroku poprzez oddalenie powództwa w zaskarżonej części, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji oraz zasądzenie od każdego z powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa według norm przepisanych. Nadto, wobec oddalenia wniosku dowodowego z opinii biegłego psychologa przed Sądem i instancją, skarżący wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego psychologa na obecnym etapie postępowania, tj. w stosunku do każdego z powodów, na stwierdzenie faktu:

- czy w wyniku śmierci powodowie wymagali leczenia psychiatrycznego lub psychologicznego;
- czy powodowie przeszli naturalny proces żałoby przewidziany w tego typu zdarzeniach;
- czy ewentualne leczenie psychiatryczne powodów jest bezpośrednio związane ze śmiercią (...), czy z innymi zdarzeniami z ich życia, jeśli tak to jakimi i w jakim stopniu na stan zdrowia powodów wpłynęła śmierć zmarłej;
- czy ewentualne zaburzenia mają charakter trwały czy okresowy, czy żałoba powodów po stracie zmarłej miała typowy przebieg;
- czy żałobę należy postrzegać jako zjawisko patologiczne w odniesieniu do psychiki badanych, czy też utożsamiać ją z naturalną reakcją na zaistniałą sytuację;
- czy przebycie reakcji żałoby pozostawiło trwale zmiany w stanie psychicznym powoda;

Skarżący wniósł również o dokonanie przez biegłego oceny stanu funkcjonalnego powodów.

W **odpowiedzi na apelację** (k. 239 – 241v) powodowie wnieśli o jej oddalenie w całości i zasądzenie od pozwanego na rzecz każdego z powodów kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Wstępnie zaznaczyć należy, że Sąd pierwszej instancji przeprowadził postępowanie w wymaganym zakresie, w sposób wyczerpujący poddał ocenie wszystkie zgromadzone w sprawie dowody i na ich podstawie dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych. Ustaloną przez Sąd Okręgowy podstawę faktyczną, jak i jej prawną ocenę Sąd Apelacyjny przyjął za własną i czyniąc ją integralną częścią swojego rozstrzygnięcia, uznał za zbędne przytaczanie jej in extenso w motywacyjnej części niniejszego orzeczenia.

Mając na względzie przyjęty przez autora apelacji porządek zarzutów, należy zauważyć, że aby móc rozważyć kwestię ewentualnej wadliwości oceny zgromadzonego materiału dowodowego, należy w pierwszym rzędzie poddać analizie proces jego gromadzenia. W zakresie wykazywania określonych uchybień postępowania dowodowego funkcjonuje swoista gradacja. Najpierw dowody powinny być prawidłowo zebrane, następnie ocenione przy uwzględnieniu zasad wynikających z treści art. 233 § 1 k.p.c., finalnie zaś powinny być na ich podstawie poczynione ustalenia faktyczne. Skuteczne zgłoszenie zarzutu dotyczącego naruszenia prawa materialnego wchodzi więc w rachubę tylko wówczas, gdy ustalony przez Sąd I instancji stan faktyczny, będący podstawą zaskarżonego wyroku, nie budzi zastrzeżeń. Innymi słowy, prawidłowość zastosowania lub wykładni prawa materialnego może być właściwie oceniona jedynie na kanwie niewadliwie ustalonej podstawy faktycznej rozstrzygnięcia.

W związku z powyższym, jako pierwszy należało poddać ocenie zarzut naruszenia art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. Zarzut ten nie zasługiwał na uwzględnienie.

Godzi się przy tym zauważyć, że postępowanie dowodowe w sprawie cywilnej nie może zmierzać w dowolnym kierunku, wyznaczonym przez wnioski dowodowe stron, gdyż jego zadaniem jest wyjaśnienie okoliczności ujawnionych w sprawie, doniosłych w świetle norm prawa materialnego, na podstawie których oceniane jest roszczenie dochodzone przez stronę powodową. Sąd nie tylko może, ale wręcz powinien, pominąć wnioski dowodowe, które zmierzają do wykazania okoliczności nieistotnych dla rozstrzygnięcia. W istocie bowiem takie dowody należy traktować, jako powołane tylko dla zwłoki (vide: Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 listopada 2016 r., I CSK 733/15, LEX nr 2169472).

Z kolei, stosownie do treści art. 227 k.p.c. za przedmiot dowodu uznaje się fakty mające istotne znaczenie, czyli fakty dotyczące przedmiotu procesu oraz mające znaczenie prawne w tym sensie, że ich ustalenie jest konieczne z

punktu widzenia normy prawnej, która miałaby zastosowanie do stanu faktycznego przedstawionego przez strony. Podkreślenia wymaga także, że dowód z opinii biegłego jest dowodem o tyle specyficznym, że jego zasadniczym celem jest dostarczenie Sądowi wiadomości specjalnych - a więc informacji naukowych lub dotyczących wiedzy technicznej (branżowej), przekraczających swym zakresem zasób wiedzy powszechnej.

Zadaniem biegłego jest więc naświetlenie Sądowi - z punktu widzenia tych właśnie wiadomości - istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności, przy jednoczesnym uwzględnieniu zebranego w sprawie materiału. Nie można jednak zapominać, że ocena zebranego w sprawie materiału dowodowego jest domeną Sądu orzekającego merytorycznie w sprawie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, zgłoszony przez pozwanego wniosek dowodowy nie zmierzał do wykazania istotnych dla rozstrzygnięcia analizowanej sprawy okoliczności. Wbrew zapatrywaniom apelującego, w sprawie nie zaistniała konieczność przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego z zakresu psychologii, celem ustalenia wpływu śmierci (...) na stan psychiczny powodów.

Przede wszystkim zauważyć trzeba, że dowód z opinii biegłego psychologa (względnie - psychiatry), nie jest obligatoryjny w tego rodzaju sprawach. Po wtóre zaś, nawet z postępowania wyjaśniającego prowadzonego przez stronę pozwaną i złożonych raportów wynika znaczna skala cierpienia i silnie negatywny wpływ śmierci (...) zarówno na jej małoletniego syna - K. S., jak i pozostałych powodów. Teza, że powodowie nie przedłożyli żadnego medycznego dowodu z którego wynikałoby, że doznali urazu psychicznego, jest nie tylko błędna jurystycznie, ale nieuprawniona w kontekście dochodzonego roszczenia. Trudno określić, z jakiego dowodu (poza zeznaniami uprawnionych do zadośćuczynienia) wynikałoby w sposób niebudzący wątpliwości, że śmierć osoby bliskiej jest traumatycznym przeżyciem, pozostawiającym ślad w psychice na całe życie.

Nie kwestionując zatem rozmiaru bólu i cierpień doznanych przez powodów, przeprowadzanie dowodu z opinii biegłego psychologa tak przed Sądem I instancji, jak i na etapie postępowania odwoławczego było zbyteczne. Za prawidłową należało więc uznać decyzję Sądu Okręgowego w przedmiocie pominięcia wniosku strony pozwanej o przeprowadzenie omawianego dowodu.

Ustosunkowując się do zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., należy zauważyć, że problem określenia wysokości zadośćuczynienia za krzywdę spowodowaną śmiercią osoby bliskiej nie należy do sfery faktów, gdyż ustalenie jaka kwota będzie w danym wypadku odpowiednia, wynika z wykładni prawa materialnego i jego zastosowania. Zważywszy, że skarżący nie kwestionował zasadniczo mocy i wiarygodności zgromadzonych dowodów, sformułowany zarzut pozwala na wniosek, że apelujący odniósł go w istocie do błędnej wykładni przepisu art. 446 § 4 k.c. poprzez zasądzenie na rzecz powodów kwot niebędących odpowiednimi w znaczeniu tego przepisu. Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny odniesie się do zarzutów procesowych i materialnoprawnych łącznie, co pozwoli uniknąć powielania tych samych rozważań i ocen.

Wysokość zadośćuczynienia przyznawanego na podstawie art. 446 § 4 k.c. ma charakter ocenny i dlatego przy jego ustalaniu sądy zachowują duży zakres swobody. Wobec tego, że krzywdę doznaną w wyniku śmierci osoby bliskiej bardzo trudno ocenić i wyrazić w formie pieniężnej, każdy przypadek należy traktować indywidualnie, z uwzględnieniem wszystkich okoliczności sprawy, przy czym ocena ta powinna opierać się na kryteriach obiektywnych, a nie na wyłączenie subiektywnych odczuciach pokrzywdzonego.

Ze względu zaś na kompensacyjny charakter zadośćuczynienia jego wysokość musi przedstawiać odczuwalną wartość ekonomiczną, adekwatną do warunków gospodarki rynkowej. Rozmiar zadośćuczynienia może być odnoszony do stopy życiowej społeczeństwa, która pośrednio rzutuje na jego umiarkowany wymiar i to w zasadzie bez względu na status społeczny i materialny pokrzywdzonego. Przesłanka "przeciętnej stopy życiowej" społeczeństwa ma więc charakter uzupełniający i ogranicza wysokość zadośćuczynienia tak, by jego przyznanie nie prowadziło do wzbogacenia osoby uprawnionej, nie może jednak pozbawiać zadośćuczynienia jego zasadniczej funkcji

kompensacyjnej i eliminować inne czynniki kształtujące jego rozmiar (vide: Wyroki Sądu Najwyższego: z 12 września 2002 r., IV CKN 1266/00, niepubl., z 3 czerwca 2011 r., III CSK 279/10, z 10 maja 2012 r., IV CSK 416/11, niepubl.).

Odnosząc się do wysłowionego w uzasadnieniu apelacji argumentu, jakoby powodowie nie przeżyli nasilonej reakcji żaloby, wyjaśnić należy, że intensywność przeżyć po utracie osoby bliskiej nie może wyznaczać zakresu krzywdy. Jedynie na potrzeby niniejszych rozważań przyjmując za zasadne twierdzenia pozwanego – w przypadku osób introwertycznych, nieokazujących emocji, należałoby przyznawać zadośćuczynienia w niższych kwotach niż tym, które okazują i nie kryją się z własnym cierpieniem. Trudno więc zakładać, aby ustawodawca w swoisty sposób premiował osoby o słabszej konstrukcji psychicznej, reagujące intensywniej na sytuację traumatyczną, a gorzej traktował roszczenia osób o osobowości zamkniętej, kumulującej w sobie wewnętrzne emocje. Przedwczesna i nagła śmierć osoby bliskiej zawsze wywołuje ból, co nie wymaga dowodu.

Nie można także tracić z pola widzenia, że więź między najbliższymi członkami rodziny, odgrywa doniosłą rolę w życiu każdej osoby, zapewniając m.in. poczucie stabilności, wzajemne wsparcie - obejmujące nie tylko sferę materialną, ale i niematerialną oraz gwarantując wzajemną pomoc. Ocena rozmiaru krzywdy w związku ze śmiercią osoby najbliższej i ekwiwalentu pieniężnego należnego z tego tytułu zależy więc każdorazowo od nasilenia związanych z tym emocji, a te z kolei zależne są od wielu czynników, w tym od roli jaką pełniła osoba zmarła w rodzinie, stopnia wzajemnej bliskości, rodzaju i intensywności więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym. Z drugiej strony powinno ono być utrzymane w rozsądnych granicach odpowiadających aktualnym warunkom i stopie życiowej społeczeństwa.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd Okręgowy trafnie i wyczerpująco ustalił istotę więzi łączących powodów K. S., T. B., J. B. (1), J. B. (2) i M. B. z A. B. i rozmiar krzywdy, jakiej doznali w związku z jej niespodziewaną, gwałtowną śmiercią. Czyni to nieuzasadnionymi podniesione przez pozwanego zarzuty naruszenia art. 446 § 4 k.c. przy orzekaniu o należnym zadośćuczynieniu. Wbrew też tym zarzutom, Sąd Okręgowy miał na uwadze i wyraźnie wskazał w uzasadnieniu swojego orzeczenia okoliczności dotyczące krzywdy każdego z powodów indywidualnie.

Sąd Okręgowy słusznie dostrzegł sytuację, w jakiej znalazł się małoletni K. S. i nadał prawidłowe znaczenie niepewnym rokowaniom co do stanu psychicznego powoda, wykazującego silny związek emocjonalny ze zmarłą matką. Niezależnie więc od starań podejmowanych przez dziadków – T. i J. B. (1) – oraz ojca, który obecnie wykazuje większe zainteresowanie synem, małoletni K. nie zazna już życia w pełnej rodzinie, a jego więzi z domem rodzinnym byłyby niewątpliwie silniejsze, gdyby nadal współtworzyła go jego matka.

Podobnie rzecz ma się w przypadku powodów T. B., J. B. (1), J. B. (2) i M. B.. Cały katalog okoliczności świadczących o zasadności przyznania zadośćuczynienia w kwotach łącznych wynoszących odpowiednio: 120.000,00 zł i 40.000,00 zł (z uwzględnieniem stopnia przyczynienia się pokrzywdzonej) został właściwie dostrzeżony i omówiony w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku i w związku z tym nie zachodzi potrzeba powtarzania wszystkich wyrażonych tam ocen, uwag i spostrzeżeń.

Należy ponownie podkreślić, że zadośćuczynienie stanowi jedynie rekompensatę krzywdy i nie można spodziewać się przedstawienia przez Sąd jego wyliczenia w sposób odpowiadający wyliczeniu odszkodowania. Sąd zobowiązany jest natomiast podać wszystkie okoliczności, które uznał za wpływające na rozmiar krzywdy powodów oraz rozważyć ich sytuację zmienioną na skutek śmierci osoby najbliższej i w tym kontekście zbadać, jaka suma pieniężna skompensuje tę krzywdę, a więc złagodzi cierpienia psychiczne wywołane tą śmiercią i pomoże pokrzywdzonym w dostosowaniu się do zmienionej w związku z tym sytuacji.

Takie rozważania zostały przez Sąd Okręgowy zaprezentowane, a zarzuty apelacji nie podważają ich trafności. Nie ma też uzasadnienia twierdzenie, jakoby przyznane na rzecz powodów zadośćuczynienia były rażąco wygórowane. Ma ono wprawdzie realną wartość ekonomiczną, lecz tylko takie zadośćuczynienie może zrekompensować krzywdę powodów, których ze zmarłą A. B. łączyła szczególna więź emocjonalna. Należy mieć na względzie, że powodowie utracili ukochaną mamę, córkę i siostrę, z którą łączyło ich wiele wyjątkowych wspomnień. Ich krzywda jest więc długotrwała i nieodwracalna. W ocenie Sądu odwoławczego, Sąd Okręgowy wnikliwie i wyczerpująco opisał w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wszystkie aspekty krzywdy powodów i dostatecznie je uwzględnił, miarkując

wysokość należnego zadośćuczynienia. Z uwagi na jednorazowy charakter świadczenia z art. 446 § 4 k.c., jego wysokość została tak ukształtowana, by w sposób pełny rekompensować całą krzywdę i obejmować wszelkie cierpienia doznane w związku z utratą osoby najbliższej. Jakkolwiek omawiany przepis nie zawiera kryteriów, którymi należy się kierować przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia, to w orzecznictwie ugruntowany jest pogląd opowiadający się za kompensacyjnym charakterem tego świadczenia.

Z drugiej strony, w judykaturze akcentuje się potrzebę uwzględnienia zasady umiarkowania, tak by wysokość zadośćuczynienia była utrzymana w pewnych rozsądnych granicach (wyznaczanych głównie warunkami danej gospodarki rynkowej). Nie może być ono nadmierne w stosunku do doznanej krzywdy, a jednocześnie musi przedstawiać jakąś realną, ekonomicznie odczuwalną wartość. Ze względu na ocenny charakter zadośćuczynienia podkreśla się również, że korygowanie jego wysokości przez Sąd odwoławczy uzasadnione jest jedynie wówczas, gdy przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy mających wpływ na tę postać kompensaty, jest ono niewspółmiernie nieodpowiednie, jako rażąco wygórowane lub rażąco niskie (vide: Wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 września 1999 r., III CKN 339/98; z dnia 12 października 2000 r., IV CKN 128/00; z dnia 4 lipca 2002 r., I CKN 837/00; z dnia 27 lutego 2004, V CK 282/03; z dnia 15 lutego 2006 r., IV CK 384/05).

Mając na uwadze wzmiankowane powyżej poglądy orzecznictwa, a także dowody zgromadzone w niniejszej sprawie, Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że zasądzona przez Sąd pierwszej instancji kwota, uwzględnia w sposób pełny wszystkie dostrzeżone w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku elementy krzywdy powodów, będąc w konsekwencji adekwatną tak do rozmiaru doznanego cierpienia, jak również w porównaniu do zadośćuczynienia przyznanego powodom. Sąd Apelacyjny stoi zatem na stanowisku, że utrata osoby najbliższej - zwłaszcza rodzica lub dziecka - stanowi jeden z największych możliwych dramatów życiowych jednostki ludzkiej, stąd też zadośćuczynienie przyznane za tę postać krzywdy powinno być odpowiednio wysokie.

Mając na uwadze powyższe, a także zważywszy na fakt, że w postępowaniu apelacyjnym nie ujawniono okoliczności, które Sąd drugiej instancji winien wziąć pod uwagę z urzędu, apelacja pozwanego podlegała oddaleniu w oparciu o art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy orzekł w pkt. II. wyroku, na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., przy jednoczesnym ustaleniu, że powodom, jako współuczestnikom formalnym (roszczenie jest oparte na jednakowej, a nie na tej samej podstawie faktycznej i prawnej), reprezentowanym przez jednego pełnomocnika będącego radcą prawnym, należy się co zwrot kosztów procesu obejmujących jego wynagrodzenie ustalone odrębnie w stosunku do każdego współuczestnika.

Kierując się powyższymi standardami, Sąd Apelacyjny zasądził od pozwanego na rzecz powodów K. S., T. B. i J. B. (1) kwotę po 2.700,00 zł, zaś na rzecz powodów J. B. (2) i M. B. po 675,00 zł, ustalone od wartości przedmiotu zaskarżenia dla każdego z powodów oddzielnie, w oparciu o § 2 pkt 5 i 3 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 265).

SSA Rafał Terlecki	SSA Mariusz Wicki	SSA Hanna Rucińska
--------------------	-------------------	--------------------

Na oryginale właściwe podpisy.